

Pari huomautusta edelläolevaan.

Olen aivan samaa mieltä kuin prof. KETTUNEN siitä, että suomen *pesä* — *mela*, *isä* — *kita* tyyppien ensi tavun vokaaleissa ilmenevä pieni vivahdusero on pelkästään foneettista laatua (ja siis vertailevalta suomalais-ugrilaiselta kannalta katsottuna vailla historiallista merkitystä). Samoin sellaisissa tapauksissa kuin *kesanto*, *isannoida* on ensi tavun vokaali sekä etymologisesti että foneettisestikin, toisen

¹ Termi 'taka-*e*' on vanhastaan tuttu ja käyttökelpoinen, kun tarkoitetaan ylimalkaan suhdetta 'etu-*e*:hen'. Taka-*e* ei ole kenties kantasuomessakaan (sama koskee varhaisempaa taka-*i*:tä) ollut edes selvä keskikielen vokaali, kuten edellisestä ja aikaisemmin esittämästäni (ks. erityisesti Kod. vok. s. 11) selviää.

tavun takavokaalin aiheuttamasta tummahkosta vivahduksesta huolimatta, puhdas etuvokaali. Määrettä 'puhtaasti etuvokaalinen' olen käyttänytkin vain puhuessani vokaalikoombinaatioista; esim. *e—ä* ja *i—ä* ovat sellaisia kombinaatioita siitä syystä, että niissä myös jälkimmäinen jäsen on etuvokaali, kun taas *e—a* ja *i—a* eivät ole puhtaasti etuvokaalisia, vaan etu- ja takavokaalin muodostamia sekakombinaatioita. Jos sm.-ugr. vokaalisoinnun katsotaan syntyneen progressiivisesta assimilaatiosta riippumatta, ei sekakombinaatioiden (*mela, kita*) esiintymisessä etuvokaalisten (*pesä, isä*) rinnalla ole mitään ihmeellistä.

Suorittamieni tilastollisten laskelmien arvon määrää yksinomaan se seikka, edustaako itämerensuomen (resp. kantasuomen) ensi tavun vokaalisto arkaistista kantaa vai eikö. Myönteinen vastaus tähän kysymykseen epäilemättä on sopusoinnussa sen kanssa, mitä yleensä tiedämme tämän kieliryhmän äännerakenteen historiasta. Mikäli mainittu analogiapäätelmä siis on oikea, niin muiden, enemmän tai vähemmän kuluneiden sm.-ugr. kielten ensi tavun vokaaliston historia on muodostuva, kuten lapin ja mordvan osalta on jo muodostunutkin, pääasiallisesti selviytykseksi siitä, kuinka tuo kantasuomen edustuksen mukainen systeemi on eri tahoilla edelleen kehittynyt. Teoreettisesti ajatellen on senvuoksi mahdollista yrittää tunkeutua kantakielen alkuhämärään, vaikka kaikkien sm.-ugr. kielten vokaalihistoriaa ei vielä ole yksityiskohtaisesti selvitettykään. Silti tietysti myönnän, että vastaitten, kun tämä laaja ja vaivalloinen tutkimusohjelma on saatettu päätökseen, voidaan langettaa lopullinen tuomio niistä käsityksistä, joita sm.-ugr. kantakielen vokaalisysteemistä on tähän mennessä esitetty.

Uusien etymologiain keksimismahdollisuuksiin nähden en ole yhtä optimistinen kuin prof. Kettunen. Kielikuntamme yhteinen sanavarasto tunnetaan jo kuta-kuinkin hyvin, ja vaikka uusia yhdistelmiä epäilemättä vielä tehdään, niitä kuitenkin «ei mahda enää asiaksi löytyä», kuten Elias Lönnrot sanoisi. Myöskään ne eivät voine millään tavoin muuttaa nykyisin koossa olevan aineiston antamaa kuvaa.

Erkki Itkonen.